

# Genç kadınların cinsel sağlık okuryazarlık düzeylerinin evlilik öncesi riskli cinsel davranışları üzerine etkisi

## The effect of young women's sexual health literacy levels on their premarital risky sexual behaviors

Ece Kaplan Doğan<sup>ORCID</sup>

### ÖZ

**AMAÇ:** Bu çalışmanın amacı genç kadınların cinsel sağlık okuryazarlık düzeylerinin evlilik öncesi riskli cinsel davranışları üzerine etkisini belirlemektir.

**GEREÇ ve YÖNTEMLER:** Tanımlayıcı türdeki araştırma 2023-2024 eğitim öğretim yılı Gaziantep Üniversitesinin Sağlık Bilimleri Fakültesi'nin Ebelik Bölümünde öğrenim gören 356 genç kadın öğrenciyle yapılmıştır. Veri toplama araçları olarak "Kişisel Bilgi Formu", "Cinsel Sağlık Okuryazarlığı Ölçeği (CİSOY)" ve "Genç Kadınlar İçin Evlilik Öncesi Riskli Cinsel Davranış Değerlendirme Ölçeği (GKEÖRCDDÖ)" kullanılmıştır.

**BULGULAR:** Genç kadınların CİSOY toplam puan ortalamaları 54,37±9,96, cinsel bilgi alt boyut puan ortalamaları 32,22±9,00 ve cinsel tutum alt boyut puan ortalamaları 17,35±4,31 olarak tespit edilmiştir. Genç kadınların GKEÖRCDDÖ toplam puan ortalamaları 74,54±13,15 olarak saptanmıştır. GKEÖRCDDÖ alt boyutları puan ortalamalarına bakıldığında; motive edici inanışlar 37,02±6,62, kolaylaştırıcılar 24,92±5,56 ve engelleyici faktörler 12,59±3,51 puan olarak belirlenmiştir. CİSOY ve GKEÖRCDDÖ toplam puan ortalamaları arasında negatif yönlü zayıf düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur ( $r=-,243$ ,  $p=0,001$ ). Cinsel sağlık okuryazarlığı evlilik öncesi riskli cinsel davranışlar puanlarındaki değişimi %0,59 düzeyinde açıklamaktadır ( $F=22,167$ ;  $p=0,001$ ).

**SONUÇ:** Genç kadınların cinsel sağlık okuryazarlık düzeylerinin yüksek ve olumlu bir cinsel tutuma sahip oldukları ve evlilik öncesi riskli cinsel davranış sergileme durumlarının düşük olduğu bulunmuştur. Ayrıca cinsel sağlık okuryazarlık düzeyleri arttıkça evlilik öncesi cinsel davranışlarda riskin azaldığı tespit edilmiştir.

**Anahtar Kelimeler:** cinsel sağlık okuryazarlığı, evlilik öncesi cinsellik, genç kadın, ebelik

### ABSTRACT

**OBJECTIVE:** The aim of this study is to determine the effect of young women's Sexual Health literacy levels on their risky sexual behaviors before marriage.

**MATERIAL and METHODS:** The descriptive type of research was conducted with 356 young female students studying at the Midwifery Department of the Faculty of Health Sciences of Gaziantep University in the 2023-2024 academic year. "Personal Information Form", "Sexual Health Literacy Scale (SHLS)" and "Premarital Risky Sexual Behavior Assessment Scale for Young Women (PRSAS-YW)" were used as data collection tools.

**RESULTS:** Young women's SHLS total score average was found to be 54.37±9.96, their sexual knowledge subscale average score was 32.22±9.00, and their sexual attitude subdimension average score was 17.35±4.31. The mean total score of young women on the PRSAS-YW was found to be 74.54±13.15. When looking at the average scores of the PRSAS-YW subscales; motivating beliefs were determined as 37.02±6.62 points, facilitators were determined as 24.92±5.56 and hindering factors were determined as 12.59±3.51 points. A negative, weakly statistically significant relationship was found between the SHLS and PRSAS-YW total score averages ( $r=-,243$ ,  $p=0.001$ ). Sexual Health literacy explains the change in premarital risky sexual behavior scores at a level of 0.59% ( $F = 22.167$ ;  $p = 0.001$ ).

**CONCLUSION:** It was found that young women had high Sexual Health literacy levels and a positive sexual attitude, and their risky sexual behavior before marriage was low. Additionally, it has been determined that as Sexual Health literacy levels increase, the risk of premarital sexual behavior decreases.

**Keywords:** Sexual Health literacy, premarital sexuality, young women, midwifery

## GİRİŞ

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) cinsel sağlığı "Duyusal, zihinsel ve sosyal olarak cinsellikle ilgili iyilik hali olup, aynı zamanda yaşam kalitesinin önemli bir ögesi" olarak tanımlamıştır.<sup>[1]</sup> Literatürde cinsel sağlığın geliştirilmesinde sağlık okuryazarlık düzeyinin artırılmasının önemi vurgulanmaktadır.<sup>[2,3]</sup> Üniversite çağındaki genç yetişkin kadınlar, evlilik

Gaziantep Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Gaziantep, Türkiye

**Yazışma Adresi/ Correspondence:**

Dr. Öğr. Üyesi Ece Kaplan Doğan

Üniversite Bulvarı 27310 Şehitkamil - Gaziantep, Türkiye

Tel: +90 537 791 77 33

E-mail: ecekaplan\_106@hotmail.com

**Geliş/ Received:** 29.08.2024

**Kabul/ Accepted:** 06.09.2024

öncesi yüksek riskli cinsel davranış oranları sebebiyle, cinsel yolla bulaşan hastalıklar, istenmeyen gebelikler, obstetrik komplikasyonlar, güvenli olmayan düşük ve kürtajlar gibi pek çok olumsuz komplikasyonla karşı karşıyadırlar.<sup>[4,5]</sup> DSÖ, özellikle ergenler ve genç kadınlar için cinsel sağlık okuryazarlığının geliştirilmesiyle birlikte cinsel sağlıkla ilgili bilgilerin doğru anlaşılacağını ve bu bilgiler ışığında hastalık riskinin azalacağını belirtmektedir.<sup>[6]</sup>

Cinsellik konusunda doğu-batı çatışmalarının yaşandığı ülkemizde genç kadınların özellikle cinsel sağlık okuryazarlık kavramını bilmeyenlerin bilgi düzeylerinin düşük olduğu<sup>[7]</sup> ve evlilik öncesi cinsel ilişkiye girme konusunda sosyal çevre ve aile baskısından kaynaklı geleneksel davranışları devam ettirdikleri bilinmektedir.<sup>[8,9]</sup> Benzer şekilde Simpson ve ark.'nın (2015) Avusturalya'da yaptığı bir çalışmada cinsel sağlık okuryazarlık düzeyinin cinsel eğitim ve cinsel deneyimin yanı sıra doğum yeri ve dini bağlılığa göre değiştiği vurgulanmıştır.<sup>[2]</sup> Üniversite dönemi, genç kadınların evlilik öncesi cinsel deneyim yaşamaya başladıkları kritik bir yaşam dönemidir. Aynı zamanda bu dönem, cinsel sağlık okuryazarlık bilgi ve becerileri geliştirme ve sağlığı iyileştirme alışkanlıkları edinme adına uygun bir dönemdir.<sup>[10]</sup> Genç kadınların bu dönemde cinsel sağlık ve üreme sağlığı ile ilgili riskli davranışlarını azaltmada cinsel sağlık okuryazarlığı becerilerini geliştirmeleri önem arz etmektedir.<sup>[11,12]</sup>

Hasta/birey bakımının bir parçası olan üniversitelerin sağlık bilimleri fakültelerinde öğrenim gören ve ergenlik döneminde bulunan ebeler hem kendi sağlıklarını hem de bireylerin cinsel sağlıklarının değerlendirilmesinde önemli rol oynamaktadırlar. Literatüre bakıldığında sağlık bilimleri bölümlerinde eğitim gören öğrencilerin diğer bölümlere göre cinsel sağlık okuryazarlık düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir.<sup>[2]</sup> Öğrencilerin cinsel sağlık okuryazarlık düzeylerini<sup>[7,13]</sup> ve evlilik öncesi cinselliğe yönelik tutumları ayrı ayrı değerlendiren pek çok çalışma<sup>[8,14,15]</sup> olmasına rağmen cinsel sağlık okuryazarlık düzeyinin evlilik öncesi riskli cinsel davranışları üzerine etkisini araştırmanın herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle çalışmamızla genç kadınların cinsel sağlık okuryazarlık düzeyinin evlilik öncesi riskli cinsel davranışları üzerine etkisini belirleyerek literatüre katkı sağlanacağı düşünülmektedir.

## GEREÇ ve YÖNTEMLER

### Çalışma Dizaynı

Bu araştırma genç kadınların cinsel sağlık okuryazarlık düzeylerinin evlilik öncesi riskli cinsel davranışları üzerine etkisini belirlemek amacıyla tanımlayıcı bir çalışma olarak

yapılmıştır. Çalışma Türkiye'de Gaziantep ilinde bulunan Gaziantep Üniversitesinin Sağlık Bilimleri Fakültesi'nin Ebelik Bölümünde öğrenim gören öğrenciler ile 20–30 Haziran 2024 tarihleri arasında yapılmıştır. Araştırmanın yürütüldüğü fakültede ebelik, hemşirelik, dil ve konuşma terapisi, sağlık yönetimi, solunum terapisi, fizyoterapi ve rehabilitasyon, odyoloji ve beslenme ve diyetetik bölümleri bulunmaktadır.

### Örneklem

Araştırmanın evrenini Gaziantep Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümü 2023–2024 eğitim-öğretim yılı 1., 2., 3. ve 4. sınıfta öğrenim gören 407 kız öğrencinin tamamı oluşturmuştur. Türkiye'de Gaziantep Üniversitesi'nde bu bölüme yalnızca kız öğrenciler başvurabilmektedir. On iki öğrenci kayıt dondurduğu, 10 öğrenci 24 yaş üzeri olduğu ve 29 öğrenci de derslere devam etmediği için çalışmaya dâhil edilmemiştir. Sonuç olarak araştırmanın örneklemini 356 öğrenci oluşturmuştur.

### Araştırmaya dâhil edilme kriterleri

1. Çalışmaya katılmaya gönüllü olan
2. İletişime engel olacak bir durumu olmayan
3. 17–24 yaş arası genç kadın olan,
4. Ebelik bölümünde okuyan öğrenciler.

### Araştırmaya dâhil edilmeme kriterleri

1. Çalışmaya katılmayı istemeyen
2. On yedi yaş altı ve 24 yaş üzeri olan bireyler

### Verilerin Toplanması

Araştırma süresince öğrencilere online ortamda çalışmanın amacı açıklanmış, çalışmaya katılımın tamamen gönüllük esasına dayandığı ve istediklerinde çalışmadan ayrılacakları belirtilerek online (Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu) onamları alınmıştır. Araştırmaya katılmayı kabul eden öğrenciler veri toplama formlarını çevrimiçi online ortamda Google forms üzerinden doldurmuşlardır.

### Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada veri toplama araçları, araştırmacı tarafından konu ile ilgili literatür taranarak oluşturulmuştur.<sup>[7,13]</sup> Veri toplama araçları üç bölümden oluşmaktadır:

### Kişisel Bilgi Formu

Kişisel bilgi formu öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerini kapsayan soruları içermektedir.

## Cinsel Sağlık Okuryazarlık Ölçeği (CİSOY)

Ölçek Üstgörül (2022) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek 17 maddeden oluşmaktadır. Ölçek beşli likert tiptedir. Kesinlikle katılıyorum, katılıyorum, kararsızım, katılmıyorum, kesinlikle katılmıyorum şeklinde değişen beş seçenek ile ölçülmektedir. Son beş soru ters olarak puanlanmaktadır. Ölçek cinsel bilgi ve cinsel tutuma yönelik iki boyutlu bir yapıya sahiptir. Cinsel bilgi alt boyutunda 12 madde yer almakta olup, en düşük 12 puan en yüksek 60 puan alınmaktadır. Cinsel tutum alt boyutu beş maddeden oluşmakta ve ters kodlanmaktadır. Bu bölümden alınacak en düşük puan 5, en yüksek puan 25 olup, yüksek puanlar cinsel sağlık bilgisine yönelik olumsuz tutuma sahip olduğu kabul edilmektedir. Cinsel bilgi değerlendirilmesinde puan arttıkça cinsel bilgi okuryazarlığı yüksek, cinsel tutum bölümünde yüksek puan olumsuz cinsel tutuma sahip olduğunu göstermektedir. Ölçeğin Cronbach alfa değeri 0,88 olarak saptanmıştır.<sup>[13]</sup> Bu çalışmada ölçek toplam puan için Cronbach alfa değeri 0,87, cinsel bilgi alt boyutu için 0,93 ve cinsel tutum alt boyutu için 0,88 olarak hesaplanmıştır.

## Genç Kadınlar İçin Evlilik Öncesi Riskli Cinsel Davranış Değerlendirme Ölçeği (GKEÖRCDDÖ)

Ölçek, Rahmani ve arkadaşları (2014) tarafından geliştirilmiştir.<sup>[16]</sup> Türkçe geçerlik güvenirliği Kaydırak ve arkadaşları (2022) tarafından yapılmıştır.<sup>[17]</sup> Ölçek likert tipinde ve toplam 20 maddeden oluşmaktadır. Kesinlikle katılıyorum "1" puan, kesinlikle katılmıyorum "5" puan almaktadır. Ölçekte yer alan 18 ve 19. maddeler arasındaki ifadeler negatif yani tersine ifadelerdir. Negatif maddelerde (18 ve 19) puanlama tersine çevrilir. Ölçekten alınabilecek en az puan 20 ve en yüksek puan 100'tür. Ölçek, ölçek toplam puanı ve üç alt boyuttan oluşmaktadır. Bunlar; motive edici inanışlar (madde: 1, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 15, 16), kolaylaştırıcılar (madde: 2, 4, 5, 6, 18, 19, 20), ve engelleyici faktörlerdir (madde: 3, 13, 14, 17). Motive edici inanışlar ve kolaylaştırıcılar alt boyutu, genç kadınların evlilik öncesi riskli/risksiz cinsel birliktelik yaşamayı teşvik edebilecek koşulları ve inanışları yansıtmaktadır. Engelleyici faktörler ise kişisel kaygılarla ilgili konular, sosyal normlar ve değerlerle ilgili faktörler dâhil olmak üzere evlilik öncesi cinsel davranışı engelleyen faktörleri yansıtmaktadır. Ölçeğin Cronbach alfa değeri şu şekildedir; ölçek toplam puanı: 0,897, Motive edici inanışlar: 0,863, kolaylaştırıcılar: 0,666 ve Engelleyici faktörler: 0,897. Türkçe formu için bir kesme puanı veya riskli cinsel davranış derecesi yoktur. Ölçekten alınan puan arttıkça risk düşmektedir.<sup>[17]</sup> Bu araştırma için Cronbach alfa değeri 0,907 ve alt boyutlar için sırasıyla 0,870, 0,702 ve 0,898 olarak belirlenmiştir.

## Analiz

Bu çalışmadaki veriler araştırmacı tarafından IBM Sosyal Bilimlerde İstatistik Paket Programı (SPSS) for Windows (IBM Corp., Armonk, NY, USA) bilgisayar programına geçirilmiş ve ilgili analizler SPSS'de yapılmıştır. Çalışmada "CİSOY" bağımsız değişken, "GKEÖRCDDÖ" puanı ise bağımlı değişkenleri oluşturmuştur.

Öğrencilerin ölçekten aldıkları puanların normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek için Shapiro-Wilk testi uygulanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde, yüzdelik, aritmetik ortalama ve standart sapma, One-Way ANOVA, korelasyon ve regresyon analizleri yapılmıştır.

## Etik

Bu çalışma için Gaziantep Üniversitesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan (12/06/2024-Sayı 2024-146) ve Gaziantep Üniversitesi rektörlüğünden yazılı izin alınmıştır. Öğrencilerden online ortamda onamları alınmıştır. Bu araştırma, 2013 yılında Brezilya'da revize edilen Helsinki Bildirgesi hükümleri çerçevesinde gerçekleştirilmiştir.

## BULGULAR

Öğrencilerin yaş ortalamalarının 21,04±1,6 olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin cinsel sağlık okuryazarlığı puan ortalamaları ile sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. 4. sınıftaki öğrencilerin diğer sınıf düzeylerinden anlamlı düzeyde yüksek cinsel okuryazarlık puan ortalamalarına sahip olduğu bulunmuştur (p=0,001). Yaşamın çoğunluğunun geçirildiği yer ve anne-baba eğitim durumuna göre cinsel sağlık okuryazarlığı arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (p>0,05).

Öğrencilerin evlilik öncesi riskli cinsel davranışları puan ortalamaları ile sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. 3. sınıftaki öğrencilerin diğer sınıf düzeylerinden anlamlı düzeyde daha az evlilik öncesi riskli cinsel davranış puan ortalamasına sahip olduğu bulunmuştur (p=0,016). Yaşamın çoğunluğunun geçirildiği yer ve anne-baba eğitim durumuna göre evlilik öncesi riskli cinsel davranışlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (p>0,05) (Tablo 1).

Genç kadınların CİSOY toplam puan ortalamaları 54,37±9,96, cinsel bilgi alt boyut puan ortalamaları 32,22±9,00 ve cinsel tutum alt boyut puan ortalamaları 17,35±4,31 olarak tespit edilmiştir.

Genç kadınların GKEÖRCDDÖ toplam puan ortalamaları 74,54±13,15 olarak saptanmıştır. GKEÖRCDDÖ alt boyutları puan ortalamalarına bakıldığında; motive edici inanışlar 37,02±6,62 puan, kolaylaştırıcılar 24,92±5,56

**Tablo 1.** CİSOY ve GKEÖRCDDÖ puan ortalamalarının sosyodemografik özelliklere göre dağılımı (n: 356)

Tanıtıcı özellikler	CİSOY Toplam puanı		GKEÖRCDDÖ toplam puanı	
	Ort. ± ss	p	Ort. ± ss	p
<b>Sınıf*</b>				
1. sınıf	52,28±9,62	0,001**	76,13±13,35	0,016**
2. sınıf	50,41±10,94		76,77±13,64	
3. sınıf	56,72±7,59		71,00±14,17	
4. sınıf	58,59±9,67		74,02±10,29	
<b>Yaşamın çoğunluğunun geçirildiği yer*</b>				
Köy-kasaba	54,52±10,33	0,711	77,26±14,85	0,336
İl-ilçe	53,90±9,22		74,66±12,50	
Büyükşehir	54,82±10,62		73,76±13,37	
<b>Anne eğitim durumu*</b>				
Okuryazar değil	53,16±10,75	0,121	77,62±13,71	0,161
Okuryazar	53,72±8,22		75,27±13,67	
İlkokul	53,06±8,72		75,46±12,91	
Ortaokul	54,55±10,98		72,28±12,43	
Lise	56,44±11,06		73,58±13,92	
Üniversite ve üzeri	57,72±7,62		71,12±11,23	
<b>Baba eğitim durumu*</b>				
Okuryazar değil	52,22±9,57	0,542	69,33±18,30	0,670
Okuryazar	57,17±12,06		76,29±11,30	
İlkokul	53,79±10,55		74,38±13,77	
Ortaokul	53,42±9,48		75,86±13,32	
Lise	55,00±9,15		74,33±11,98	
Üniversite ve üzeri	55,64±10,38		73,14±13,37	

\*One-Way ANOVA testi

\*\*p&lt;0,05

puan ve engelleyici faktörler 12,59±3,51 puan olarak belirlenmiştir (Tablo 2).

CİSOY ve GKEÖRCDDÖ toplam puan ortalamaları arasında negatif yönlü zayıf düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır ( $r=-0,243$ ,  $p=0,001$ ). CİSOY cinsel bilgi alt boyut ile GKEÖRCDDÖ toplam puan ortalamaları arasında negatif yönlü zayıf doğrusal ilişki vardır ( $r=-0,275$ ,  $p=0,001$ ). CİSOY cinsel tutum alt boyut ile GKEÖRCDDÖ toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ( $r=0,014$   $p=0,791$ ).

CİSOY toplam puan ortalaması ile GKEÖRCDDÖ motive edici inanışlar alt boyut puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ( $r=-0,079$ ,  $p=0,138$ ). CİSOY toplam puan ortalaması ile GKEÖRCDDÖ kolaylaştırıcılar alt boyut puan ortalaması arasında negatif yönlü zayıf doğrusal ilişki vardır ( $r=-0,300$ ,  $p=0,001$ ). CİSOY toplam puan ortalaması ile GKEÖRCDDÖ engelleyici faktörler alt boyut puan ortalaması arasında negatif yönlü zayıf doğrusal ilişki vardır ( $r=-0,285$ ,  $p=0,001$ ).

CİSOY cinsel bilgi alt boyut ile GKEÖRCDDÖ motive edici inanışlar alt boyut toplam puanları arasında negatif

**Tablo 2.** CİSOY ve alt boyutları ile GKEÖRCDDÖ ve alt boyutları toplam puan ortalamaları

Ölçekler	Ort. ± ss.	(min-max)
CİSOY	54,37±9,96	(23–82)
Cinsel Bilgi	32,22±9,00	(12–60)
Cinsel Tutum	17,35±4,31	(5–25)
GKEÖRCDDÖ	74,54±13,15	(28–100)
Motive Edici İnanışlar	37,02±6,62	(9–45)
Kolaylaştırıcılar	24,92±5,56	(8–35)
Engelleyici Faktörler	12,59±3,51	(4–20)

yönlü zayıf doğrusal ilişki vardır ( $r=-0,193$   $p=0,001$ ). Cinsel bilgi alt boyut ile GKEÖRCDDÖ kolaylaştırıcılar alt boyut toplam puanları arasında negatif yönlü zayıf doğrusal ilişki vardır ( $r=-0,283$   $p=0,001$ ). Cinsel bilgi alt boyut ile GKEÖRCDDÖ engelleyici faktörler alt boyut toplam puanları arasında negatif yönlü zayıf doğrusal ilişki vardır ( $r=-0,219$   $p=0,001$ ).

CİSOY cinsel tutum alt boyut ile GKEÖRCDDÖ motive edici inanışlar alt boyut toplam puanları arasında pozitif yönlü zayıf doğrusal ilişki vardır ( $r=0,220$   $p=0,001$ ). Cinsel



**Tablo 3.** CİSOY toplam puan ve alt boyut puan ortalamaları ile GKEÖRCDDÖ toplam puan ve alt boyut puan ortalamaları arasındaki ilişki

Ölçekler	1	2	3	4	5	6	7
1. CİSOY	-	-	-	-0,243**	-0,079	-0,300**	-0,285**
2. Cinsel bilgi alt boyut	-	-	-	-0,275**	-0,193**	-0,283**	-0,219**
3. Cinsel tutum alt boyut	-	-	-	0,014	0,220**	-0,101	-0,202**
4. GKEÖRCDDÖ	-0,243**	-275**	0,014	-	-	-	-
5. Motive Edici İnanışlar alt boyut	-0,079	-0,193**	0,220**	-	-	-	-
6. Kolaylaştırıcılar alt boyut	-0,300**	-0,283**	-0,101	-	-	-	-
7. Engelleyici Faktörler alt boyut	-0,285**	-0,219**	-0,202**	-	-	-	-

**Tablo 4.** CİSOY toplam puanının GKEÖRCDDÖ üzerine etkisinin basit doğrusal regresyon sonucu

Değişken	B	Standart hata	$\beta$	R <sup>2</sup>	t	p
Sabit	91,978	3,763	-	-	24,439	0,001
CİSOY	-0,321	0,068	-0,243	0,059	-4,708	0,001

Bağımlı değişken: GKEÖRCDDÖ  
Anlamlılık: F=22,167; p=0,001; R<sup>2</sup>=0,059; Durbin-Watson İstatistiği=1,874

tutum alt boyut ile GKEÖRCDDÖ kolaylaştırıcılar alt boyut toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur ( $r=-0,101$ ,  $p=0,056$ ). Cinsel tutum alt boyut ile GKEÖRCDDÖ engelleyici faktörler alt boyut toplam puanları arasında negatif yönlü zayıf doğrusal ilişki vardır ( $r=-0,202$   $p=0,001$ ) (Tablo 3).

CİSOY puanlarının GKEÖRCDDÖ puanlarına etkisinin doğrusal regresyon analizi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (F=22,167; p=0,001). Durbin-Watson değeri 1,874 olarak belirlenmiştir. Cinsel sağlık okuryazarlığı evlilik öncesi riskli cinsel davranışlar puanlarındaki değişimi %0,59 düzeyinde açıklamaktadır. (Tablo 4).

## TARTIŞMA

Tüm yaş gruplarında özellikle de genç yaşta kadınlar cinsel sağlık sorunları sıklıkla görülmektedir. Evlilik öncesi cinsel yaşamın çoğunlukla üniversite çağlarında başladığını göz önünde bulundurursak bu dönemde cinsel sağlık okuryazarlık kavramı büyük önem taşımaktadır. Literatürde kız öğrencilerin cinsel sağlık okuryazarlık durumlarının belirlenmesine yönelik pek çok çalışma bulunmaktadır.<sup>[2,3,7]</sup> Ancak cinsel sağlık okuryazarlık düzeyinin evlilik öncesi riskli cinsel davranışları üzerine etkisini inceleyen herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu araştırma ilk olması yönüyle diğer çalışmalardan ayrılmaktadır.

Bu çalışma çoğunluğu ebelik bölümü 1. sınıf ve anne-babası ilköğretim mezunu olan, ortalama 21,04±1,6 yaşında ve yaşamlarının çoğunu il-ilçede geçirmiş kadın öğrencilerle yapılmıştır. Araştırmada sınıf düzeyi ile cinsel sağlık

okuryazarlık puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. 4. sınıfta okuyan öğrencilerin diğer sınıflara göre cinsel sağlık okuryazarlık düzeyleri daha yüksek bulunmuştur. Sınıf düzeyi yükseldikçe cinsel sağlık okuryazarlık düzeyinin artmasının öğrencilerin 3. sınıftan itibaren cinsel sağlık ve üreme sağlığı ilgili dersleri alması ve bilgi düzeylerinin gelişmesinden kaynaklanmış olabileceği düşünülmektedir. Benzer şekilde Yeşil ve Apak'ın (2024) ebelik ve hemşirelik öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada eğitimi seviyesi arttıkça cinsel sağlık okuryazarlık düzeyinin arttığını belirtmişlerdir.<sup>[7]</sup> Aynı şekilde Nematzadeh ve arkadaşları (2024) sağlık bilimlerinde doktora yapan öğrencilerin lisans ve yüksek lisans mezunlarına göre cinsel sağlık okuryazarlıklarının daha yüksek olduğunu tespit etmişlerdir.<sup>[18]</sup> Bu çalışmada yaşamın çoğunluğunun geçirildiği yer ve öğrencilerin anne-baba eğitim durumu ile cinsel sağlık okuryazarlık düzeyi arasında bir fark olmadığı görülmüştür.

Genç kadınların cinsel sağlık okuryazarlık toplam puan ortalamalarının 54,37±9,96, cinsel bilgi alt boyut puan ortalamalarının 32,22±9,00 ve cinsel tutum alt boyut puan ortalamalarının 17,35±4,31 olduğu bulunmuştur. Bu çalışmada genç kadınların cinsel bilgi okuryazarlık düzeylerinin yüksek ve olumlu bir cinsel tutuma sahip oldukları söylenebilir. Öğrencilerin çoğunluğunun büyük illerde yaşamlarını devam ettirmesi, kırsal kesimlere göre büyük şehirlerde yaşayan kişilerin cinsel sağlıkla ilgili bilgiye erişiminin daha kolay ve akran etkileşiminin daha fazla olması cinsel sağlık okuryazarlık düzeyini etkilemiş olabilir. Aynı zamanda ebelik bölümünde okuyor olmaları, cinsel sağlık ve üreme sağlığı ile ilgili eğitim almış ve özgüvenleri gelişmiş

öğrencilerin cinsel sağlık okuryazarlık düzeylerinin yüksek olmasını sağlamış olabilir. Literatürde çalışma bulgularımızla benzer sonuçları olan araştırmalar bulunmaktadır.<sup>[7,18]</sup> Bununla birlikte literatür incelendiğinde gençlerin cinsel sağlık okuryazarlık düzeylerinin yetersiz olduğunu gösteren çalışma da mevcuttur.<sup>[19]</sup> Araştırma sonuçlarımıza bakıldığında sınıf düzeyi ile evlilik öncesi riskli cinsel davranışlar puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. 1. ve 2. sınıf öğrencilerinin 3. ve 4. sınıf öğrencilerine göre daha az riskli cinsel davranışlar sergiledikleri görülmüştür. Türk kültür yapısına göre daha düşük sınıf düzeyinde olan gençler henüz aile sorumluluğundadır ve cinsel yaşama başlama konusunda tereddüt duymaktadır ancak sınıf düzeyi arttıkça kişinin kendi öz sorumluluğu artmakta ve riskli cinsel davranışlarda bulunma ihtimali de kolaylaşmaktadır. Araştırma bulgularımızı destekler nitelikte olan Yip ve ark.'nın (2013) çalışmasında da üst sınıflarda olan öğrencilerin alt sınıflara göre daha fazla riskli cinsel davranışlar sergiledikleri bulunmuştur.<sup>[20]</sup> Araştırmamızda yaşamın çoğunluğunun geçirildiği yer ve öğrencilerin anne-baba eğitim durumu ile evlilik öncesi riskli cinsel davranışlar puan ortalamaları arasında bir fark olmadığı görülmüştür. Benzer şekilde Nurhayati ve ark.'nın (2017) yaptığı araştırmada da ailenin eğitim düzeyinin öğrencilerin riskli cinsel davranışları üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığı tespit edilmiştir.<sup>[15]</sup> Genç kadınların evlilik öncesi riskli cinsel davranışlar toplam puan ortalamaları 74,54±13,15 olarak saptanmıştır. Genç kadınlar cinsellikte yeni davranışları denemeye açık olduklarından evlilik öncesi cinsel ilişki konusunda risk altındadır.<sup>[21]</sup> Ancak bu çalışmada genç kadınların evlilik öncesi riskli cinsel davranış sergileme durumları düşük bulunmuştur. Araştırmanın yapıldığı Güneydoğu Anadolu bölgesinde gençler evlilik öncesi cinsel ilişkiye girme konusunda sosyal, kültürel ve akran baskısı ile karşı karşıyadırlar. Birçok ebeveyn bekâret konusunda geleneksel davranışlarını sürdürmekte, cinsellik, cinsel davranış ve cinsel yakınlık gibi kavramları halen tabu olarak görmektedir.<sup>[8]</sup> Bu sebeple çalışmamızdaki genç kadınların evlilik öncesinde riskli cinsel davranışlar sergilemediklerini düşünmekteyiz.

Bu çalışmada cinsel sağlık okuryazarlık ve evlilik öncesi riskli cinsel davranışlar toplam puan ortalamaları arasında negatif yönlü bir ilişki vardır. Cinsel sağlık okuryazarlık ve alt boyutu olan cinsel bilgi düzeyi arttıkça evlilik öncesi cinsellikte risk azalmaktadır. Cinsel sağlık okuryazarlığı arttıkça cinsel sağlığın iyi bir düzeyde sürdürülmesi, cinsel yolla bulaşan enfeksiyonların önlenmesi ve evlilik dışı riskli cinsel davranışların azalacağını düşünmekteyiz. Literatürde cinsel sağlık okuryazarlığının evlilik öncesi riskli cinsel davranışlar üzerindeki etkisini araştıran herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

## SONUÇ ve ÖNERİLER

Sonuç olarak, ebellek öğrencilerinin cinsel sağlık okuryazarlığı ölçüğü puan ortalamalarının sınıf düzeyi ilerledikçe arttığı, yaşamın çoğunluğunun geçirildiği yer ve öğrencilerin anne-baba eğitim durumu ile değişmediği bulunmuştur.

Öğrencilerin evlilik öncesi riskli cinsel davranışlarının sınıf düzeyi azaldıkça azaldığı, yaşamın çoğunluğunun geçirildiği yer ve öğrencilerin anne-baba eğitim durumu ile değişmediği görülmüştür.

Bu çalışmada genç kadınların cinsel sağlık okuryazarlık düzeylerinin yüksek ve olumlu bir cinsel tutuma sahip oldukları ve evlilik öncesi riskli cinsel davranış sergileme durumlarının düşük olduğu bulunmuştur. Ayrıca cinsel sağlık okuryazarlık düzeyleri arttıkça evlilik öncesi cinsel davranışlarda riskin azaldığı tespit edilmiştir.

Bu sonuçlar doğrultusunda;

- Ebellek öğrencilerine mezuniyet öncesi ve sonrası cinsellik ve sağlık okuryazarlığı hakkında eğitimler yapılması,
- Evlilik öncesi cinsel yolla bulaşan hastalıklar ve kontraseptif yöntemler ile ilgili ders içeriklerinin genişletilmesi,
- Farklı yaş gruplarında ve hem erkek hem kadınlarda daha geniş örneklem ile çalışmaların genişletilmesi önerilebilir.

### Etik Kurul Onayı

Çalışma, Gaziantep Üniversitesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu tarafından onaylandı. (onay tarihi ve sayısı: 12.06.2024/2024-146).

### Hakem Değerlendirmesi

Dış bağımsız.

### Çıkar Çatışması

Yazarlar çıkar ilişkisi olmadığını beyan etmişlerdir.

### Finansal Destek

Herhangi bir mali destek alınmamıştır.

### Ethics Committee Approval

The study was approved by Gaziantep University Clinical Research Ethics Committee. (date and number of approval: 12.06.2024/2024-146).

### Peer-review

Externally peer-reviewed.

### Conflict of Interest

No conflict of interest was declared by the authors.

### Financial Disclosure

No financial support has been received.

## KAYNAKLAR

1. World Health Organization (WHO) Developing Sexual Health programmes. 2024. [https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/70501/WHO\\_RHR\\_HRP\\_10.22\\_eng.pdf?sequence=1](https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/70501/WHO_RHR_HRP_10.22_eng.pdf?sequence=1)
2. Simpson S, Clifford C, Ross K, Sefton N, Owen L, Blizzard L, Turner R. Sexual Health literacy of the student population of the University of Tasmania: results of the RUSSL Study. Sex Health. 2015;12(3):207-16. [CrossRef]

3. Vamos CA, Thompson EL, Logan RG, Griner SB, Perrin KM, Merrell LK, Daley EM. Exploring college students' sexual and reproductive health literacy. *J Am Coll Health*. 2020;68(1):79–88. [CrossRef]
4. Centers for Disease Control and Prevention. "Youth risk behavior surveillance, United States, 2013". *Morb Mortal Wkly Rep*. 2014;63(4):1–168.
5. Ngoc Do H, Ngoc Nguyen D, Quynh Thi Nguyen H, Tuan Nguyen A, Duy Nguyen H, Phuong Bui T, et al. Patterns of risky sexual behaviors and associated factors among youths and adolescents in Vietnam. *International journal of environmental research and public health*. 2020;17(6):1903. [CrossRef]
6. World Health Organization. "Sexual and reproductive health literacy and the SDGs". 2016. Available from: <https://www.who.int/teams/health-promotion/enhanced-wellbeing/ninth-global-conference/health-literacy>
7. Yeşil Y, Apak H. Ebelik ve hemşirelik bölümü öğrencilerinin cinsel sağlık okuryazarlığı ve cinsel sağlığa yönelik tutumlarının belirlenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Derg*. 2024;13(1):48–54. [CrossRef]
8. Mavi Aydoğdu SG, Uzun B, Öztürk DM. Ebelik öğrencilerinin evlilik dışı cinsel ilişki hakkındaki görüş ve tutumları. *Androl Bul*. 2019;21:97–104. [CrossRef]
9. Khalili M, Mirzazadeh A, Chegeni M, Abedi L, Rajaei L, Ardalan G, et al. Prevalence of high-risk sexual behavior among Iranian young people: a systematic review and meta-analysis. *Child Youth Serv Rev*. 2020;119:105526. [CrossRef]
10. Ghaddar SF, Valerio MA, Garcia CM, Hansen L. Adolescent health literacy: the importance of credible sources for online health information. *J School Health*. 2012;82(1):28–36. [CrossRef]
11. Evcili F, Cesur B, Altun A, Güçtaş Z, Sümer H. Evlilik öncesi cinsel deneyim: ebelik bölümü öğrencilerinin görüş ve tutumları. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Derg*. 2013;2(4):486–498. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/84257>
12. Jahanfar S, Abedi P, Stahkal SF. Sexual behavior prevalence and its predictors among students in an American University. *Sex Cult*. 2021;1–17. [CrossRef]
13. Üstgörül S. Cinsel sağlık okuryazarlık ölçeğinin geliştirilmesi: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Ankara Sağlık Bilimleri Derg*. 2022;11(2):164–76. [CrossRef]
14. Wijaya MK, Giri MKW, Wahyuni NPDS, Setiawan KH. Premarital sex behaviors of teenagers: a case in Bali, Indonesia. *Int J Health Sci*. 2018;2(3):11–21. [CrossRef]
15. Nurhayati A, Fajar NA, Yeni Y. Determinant premarital sexual behavior of adolescent in Senior High School 1 North Indralaya. *Jurnal Ilmu Kesehatan Masyarakat*. 2017;8(2):464237. [CrossRef]
16. Rahmani A, Merghati-Khoei E, Moghadam-Banaem L, Hajizadeh E, Hamdieh M, Montazeri A. Development and psychometric evaluation of the premarital sexual behavior assessment scale for young women (PSAS-YW): An exploratory mixed method study. *Reprod Health*. 2014;11(1):1–7. [CrossRef]
17. Kaydırak MM, Demirtaş FA, Oskay Ü, Rahmani A. Genç kadınlar için evlilik öncesi riskli cinsel davranış değerlendirme ölçeğinin Türkçeye uyarlanması: Geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Androl Bul*. 2022;24(3).
18. Nematzadeh S, Shahhosseini Z, Moosazadeh M, Hamzehgardeshi Z. Sex Health literacy level and its related factors among married medical sciences college students in an Iranian setting: a web-based cross-sectional study. *Reprod Health*. 2024;21(1):53. [CrossRef]
19. Vongxay V, Albers F, Thongmixay S, Thongsombath M, Broerse JE, Sychareun V, Essink DR. Sexual and reproductive health literacy of school adolescents in Lao PDR. *PloS one*. 2019;14(1):e0209675. [CrossRef]
20. Yip PS, Zhang H, Lam TH, Lam KF, Lee AM, Chan J, Fan S. Sex knowledge, attitudes, and high-risk sexual behaviors among unmarried youth in Hong Kong. *BMC Public Health*. 2013;13:1–10. [CrossRef]
21. Pınar G, Doğan N, Ökdem Ş, Algier L, Öksüz E. Özel bir üniversitede okuyan öğrencilerin cinsel sağlıkla ilgili bilgi tutum ve davranışları. *Tıp Araştırmaları Derg*. 2009;7(2):105–13.